

Література:

1. Конвенція про Міжнародну морську організацію 1948 року в редакції 1982 року // Зібрання чинних міжнародних договорів України. – 2004. – №4. – Книга 1.– Ст. 871.
2. Конвенція про полегшення міжнародного морського судноплавства 1965 р. // Офіційний вісник України. – 2006. – № 8. – Ст. 492.
3. Міжнародна конвенція по запобіганню забрудненню з суден 1973 року // Зібрання чинних міжнародних договорів України. – 2004 р. – № 4. – Книга 1. – Ст. 832.
4. Афінська конвенція про перевезення морем пасажирів та їх багажу 1974 року // Зібрання чинних міжнародних договорів України. – 2006. – № 5.– Книга 1.– Ст. 1103.
5. Міжнародна конвенція про підготовку і дипломування моряків та несення вахти 1978 року // Офіційний вісник України. – 2009. – № 60. – Ст. 2148.
6. Міжнародна конвенція про пошук і рятування на морі 1979 року // Офіційний вісник України. – 2005. – № 23. – Ст. 1335.
7. Конвенція ООН по морському праву от 10 декабря 1982 года / Конституция для океанов (UNCLOS 82 URL : <https://www.un.org/ru/law/lawsea/convention.shtml>
8. Кодекс торговельного мореплавства України від 23.05.1995 р. (із змінами) URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/176/95-1291>

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-266-1-14>

**ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ОХОРОНИ
МОРЬСЬКОГО СЕРЕДОВИЩА В УМОВАХ
ВІЙНИ РОСІЙСЬКОЮ ФЕДЕРАЦІЄЮ**

Переверзєва Ольга Сергіївна

кандидат юридичних наук,

*старший науковий співробітник відділу міжнародного права
та права Європейського Союзу*

*Інститут держави і права імені В.М. Корецького НАН України
м. Київ, Україна*

Потреба особливої охорони не лише морського середовища, але й у цілому навколишнього природного середовища, посилюється останній період часу через військово-технічний прогрес, посилення військового потенціалу деяких держав світу, що може спричинити значну шкоду

довкіллю. Тому зусилля міжнародного співтовариства скеровуються до того, аби не допустити в період військових конфліктів спричинення шкоди морському середовищу. Дана проблематика тим або іншим чином висвітлюється в міжнародно-правовій науці, зокрема, в працях Г.О. Анцелевича(1), О.С. Переверзевої (2, с. 290), Ю.С. Шемшученка (3, с. 474) та ін.

У червні 2017 р. в рамках ООН резолюція (A/71/L.27) відбулася Конференція щодо «Збереження морських екосистем» порядку денного до 2030 р., підтвердила необхідність концентрації зусиль міжнародних співтовариств на такі пріоритетні напрями, як раціональне використання океанів, морів і морських ресурсів та відновлення океанів для сталого розвитку всього людства і планети. Генеральний секретар ООН Антоніо Гутеррес, виступаючи під час Конференції закликав до невідкладних заходів для охорони та захисту Світового океану від забруднення. За його словами, «Океан»..., «є спільним активом всього людства, але швидко забруднення його вод, виснаження біоресурсів, наслідки глобальних змін клімату та інших чинників мають руйнівний вплив на його стан».

Згідно з міжнародним правом, держави за будь-яких обставин зобов'язані дотримуватися міжнародного правопорядку в Світовому океані, складову даного принцип свободи відкритого моря становить їх співробітництво в боротьбі із забруднення морського середовища.

Все це зумовлює найактивнішу діяльність держав у Світовому океані, яка супроводжується негативними наслідками, пов'язаними із масштабним забрудненням морських вод, в тому числі під час збройних конфліктів, становлячи для міжнародного співтовариства найсерйознішу проблему, що вимагає з його боку постійних зусиль для виправлення цієї ситуації. Стан правового регулювання міжнародних відносин у сфері боротьби міжнародного співтовариства із забрудненням морських вод і захистом в цьому аспекті збереження життєвих умов для цивільного населення під час збройних конфліктів тісно пов'язується із охороною в міжнародному праві та міжнародному морському праві і екологічного середовища як такого.

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 18 грудня 2018 р. № 1108 закріплює напрями розвитку охорони морського середовища, ресурсо- та енергозбереження, а саме: розроблення та коригування державної політики відповідно до Рамкової Директиви ЄС про морську стратегію та оцінка її ефективності; захист внутрішніх морських вод, територіального моря і прилеглої зони відповідно до сучасних екологічних норм; запровадження ефективного контролю видобутку водних біоресурсів моря, відновлення популяцій та підтримання видобутку водних біоресурсів на рівні, який гарантує їх природне відновлення; розвиток мережі морських об'єктів природно-заповідного фонду та акваторій із регульованою господарською діяльністю; запровадження

ефективного державного регулювання і контролю за здійсненням розвідки, видобування та транспортування нафти, газу та інших корисних копалин на континентальному шельфі, у виключній (морській) економічній зоні, територіальному морі та внутрішніх морських водах; підтримання в належному стані та забезпечення ефективної роботи систем енерго– та водопостачання, зменшення викидів забруднюючих речовин під час провадження морегосподарської діяльності; створення замкненої системи збирання стічних вод приморських промислових територій та їх очищення для забезпечення зниження рівня забруднення моря; удосконалення системи реагування на забруднення морських вод, у тому числі шляхом розроблення національного плану дій з реагування на надзвичайні ситуації, пов'язані із забрудненням моря нафтою та іншими небезпечними і шкідливими речовинами, відповідно до Конвенції про захист Чорного моря від забруднення 1992 року та Протоколу про співробітництво у боротьбі з забрудненням морського середовища Чорного моря нафтою та іншими шкідливими речовинами у надзвичайних ситуаціях тегічного плану дій щодо відтворення та захисту Чорного моря; запровадження ефективної системи обов'язкового страхування екологічних ризиків, пов'язаних із провадженням морської діяльності, а також механізму використання коштів, отриманих державою як компенсація збитків від шкоди, заподіяної морському природному середовищу, для створення і підтримки національної системи термінової і ефективної боротьби із забрудненням моря або берегової смуги нафтою, іншими небезпечними і шкідливими речовинами; зменшення обсягу викидів забруднюючих речовин у результаті застосування сучасних технологій, оптимізації структури енергоспоживання, збільшення частки відновлюваних джерел енергії, використання альтернативних видів рідкого та газового палива під час провадження морегосподарської діяльності; застосування міжнародних екологічних норм у морегосподарській діяльності; зменшення забруднення моря твердими відходами, зокрема пластиком; запобігання ввезенню в морські води України чужорідних видів морських організмів із судновими баластними водами; запровадження економічних механізмів стимулювання раціонального використання морських ресурсів; систематичне здійснення природоохоронних і кліматозахисних заходів та заходів з відновлення та збереження популяцій рідкісних та тих, що перебувають під загрозою зникнення, видів морських організмів; участь у реалізації проекту ЄС «Екологічний моніторинг Чорноморського регіону», здійснення Україною екологічного контролю на морі відповідно до Рамкової Директиви ЄС про морську стратегію; розроблення та запровадження постійної системи здійснення державного екологічного моніторингу морського природного середовища згідно з вимогами та принципами Рамкової Директиви ЄС про

морську стратегію та відповідно до кращих практик держав Європейського Союзу (4).

Що стосується безпосередньої сфери охорони морського середовища під час збройних конфліктів, що може мати негативний вплив на життя і здоров'я цивільного населення, то зазначені міжнародні відносини регулюються відповідними нормами міжнародного гуманітарного права, як загального, так і спеціального характеру.

Загроза навколишньому природному та морському середовищу в умовах війни з Російською Федерацією призводить до негативного впливу на навколишнє природне середовище і до забруднення морського середовища, становлячи для міжнародного співтовариства та України найсерйознішу проблему, що вимагає постійних зусиль для виправлення цієї ситуації, тому є необхідність створення нових правових механізмів для охорони навколишнього природного та морського середовища в умовах війни. Військові операції РФ в Україні на морі призвели до порушення міжнародного гуманітарного права. Балкер «Yasa Jupiter» під прапором Маршаллових островів в районі порту Одеси 24 лютого 2022 року зазнав обстріл російськими ракетами. Судно прямувало з України до Румунії. 25 лютого 2022 року обстріл зазнав танкер-хімовоз «Millennial Spirit», під прапором Молдови, за 12 миль від порту «Південний». Обстріл був здійснений два рази. Два члени екіпажу отримали поранення, а судно зазнало лиха. В даний час судно дрейфує без екіпажу, і це може спричинити екологічну катастрофу на морі.

В свою чергу Україна, як прибережна держава, чії суверенні права були порушені через збройну агресію Російською Федерацією, повинна використати всі засоби юридичного захисту, закріплені в Конвенції з морського права, щоб відновити свої порушені права, притягнути Російську Федерацію до міжнародної відповідальності та зобов'язати її в повному обсязі відшкодувати шкоду, завдану морській екосистемі. Сьогодні Україна повинна здійснити вимірювання, оцінку й аналіз наслідків забруднення морського середовища, в результаті протиправних дій Російською Федерацією у Чорному та Азовському морях (5).

Література:

1. Анцелевич Г.А. Международное морское право. К.: Изд.дом «Слово», 2004. – 400 с.
2. Переверзева О.С. Особливості охорони морського середовища відповідно до Конвенції ООН з морського права 1982 р. Матеріали конференції на тему: Транспортні технології (морський та річковий флот): Інфраструктура, судноплавство, перевезення, автоматизація. Одеса. 12-13 Листопада 2020. С. 290-291.

3. Шемшученко Ю. С., Короткий Т.Р. Охорона морського середовища. Енциклопедія міжнародного права Т.3. К.: Академперіодика, 2019. – С. 474.

4. Постанова КМ України від 18 грудня 2018 р. №1108 Про внесення змін до Морської доктрини України на період до 2035 року/
<https://zakon.rada.gov.ua/>

5. Переверзева О.С. Загрози навколишньому природному та морському середовищу в умовах війни Російською Федерацією». Науковий політолог «Україна: держава і нація» до 31 річниці відновлення української державності. Збірник наукових праць/Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, Фонд інституційного розвитку української науки. Київ: «Видавництво Людмила», 2022. С. 241-246.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-266-1-15>

«ІСТОРИЧНІ ВОДИ»: ОСОБЛИВОСТІ ДЕФІНІТИВНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА МОРСЬКУ БЕЗПЕКУ ПРИБЕРЕЖНИХ ДЕРЖАВ

Ярмакі Христофор Петрович

*доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри адміністративного права та процесу
Одеський державний університет внутрішніх справ
м. Одеса, Україна*

Ярмакі Володимир Христофорович

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри конституційного та міжнародного права
факультету № 1
Навчально-наукового інституту права та кібербезпеки
Одеського державного університету внутрішніх справ
м. Одеса, Україна*

Так звані «історичні води» і права прибережних держав на них є вкрай важливим аспектом життєдіяльності держав, навколо яких точаться серйозні суперечки. Ці простори прибережних вод стають каменем спотикання багатьох інтересів, оскільки узбережжя, що виходить до моря, – це реальне благо, значення якого для прибережної держави оцінюється дуже високо, а здатність і реальна можливість держави поширити на них свій суверенітет і мати можливість повної правової регламентації діяльності